

**Hvilke opmuntringer kunne med en god disciplin for øje
tilstås fangerne? Særligt, i hvilken udstrækning skal
fangen have lov til at benytte sin overarbejds-
fortjeneste?**

Besvarelse af den anden sektion's 8de forhandlingsemne på den
nu udsatte fængselskongres i Rom.

Det høres ofte udtalt, at disciplinen i fængslerne bør hævdes med strenghed, og at lømsældighed her ikke er på sin plads. Denne sætning indeholder som så mange andre vedtagne talemåder en tvetydighed. Hvis man derved vil sige, at frygten er det eneste passende middel til at holde fangen til sin pligt i fængslet, og at det er utilladeligt at søge dette formål opnået ved at benytte sig af andre følelser hos fangen, da er sætningen falsk. Menes der derimod blot, at fængselsdisciplinen fordrer en særlig grad af fasthed og konsekvents, og at svaghed og usikkerhed i dette forhold ere mere end almindeligt skadelige, da har sætningen sin fulde berettigelse.

Hvorfor er da frygt utilstrækkelig til at opretholde fængselsdisciplinen? Fordi det, der ved den disciplinære behandling nu tildags ønskes opnået, ikke alene er lydighed mod fængslets reglementer, men tillige og først og fremmest lydighed mod landets love efter løsladelsen. Ved frygt alene vil vel kunne tilvejebringes en passiv lydighed i fængslet, men denne lydighed vil ophøre, såsnart tvangen

ophører ved løsladelsen. Kun når lydigheden er et resultat af fri selvbestemmelse, kan den blive varig. Disciplinen i fængslet kan altså ikke lade sig nøje med rent udvortes at kue fangens villie under en vis major, den må ligeså vel som de øvrige sider af fangebehandlingen gå ud på at fremkalde og befordre hos fangen en indre reform, nemlig villiens frivillige underkastelse under loven.

Medens sjælesorgen, undervisningen og arbejdsvirksomheden, som ere de andre midler, hvoraf fangebehandlingen benytter sig, søge at åbne fangens blik henholdsvis for, hvad der er godt, sundt og gavnligt for ham, har disciplinen den særlige opgave at udvikle hans sands for, hvad der er ret og retfærdigt. Retfærdighedsfølelsen kan ofte blive den port, hvorigennem andre gode følelser skaffe sig adgang. Ofte er det den dybeste grund til et menneskes fald, at denne følelse er bleven såret og vildledt, og ofte bliver det det første skridt til hans oprejsning, at han lærer at indse, at ham sker hans ret. Retfærdighedsfølelsen kræver på den ene side, at enhver slet handling eller pligtforsømmelse får sin straf, og på den anden side med ikke mindre styrke, at enhver god og ædel stræben, enhver pligtopfyldelse får sin løn. Fængselsdisciplinen skal for fangen være et levende billede på retfærdigheden og må derfor ikke alene straffe forseelser, men tillige belønne pligtopfyldelsen.

Det foreliggende spørgsmål går ud på at bestemme, hvilke belønninger eller — som de i denne materie jævnligst benævnes på grund af deres virkning — opmuntringer, der ere tilstedelige i et fængsel.

Førend jeg skrider til spørgsmålets besvarelse i enkelthederne, må jeg gjøre et par almindelige bemærkninger om betingelserne for tildeling af opmuntringer og om disses uddelingsmåde.

Af den ovenfor givne bestemmelse af fængselsdisciplinens særlige opgave, nemlig, at den skal udvikle fangens retfærdighedsfølelse og i denne søge sin støtte og sit tilknytningspunkt til fangens indre liv, følger som den første

fordring til opmuntringerne, at de skulle være *fortjente*. Kriteriet for, om fangen har gjort sig fortjent til opmuntring, må være, om det af fangens færd kan skønnes, at han har udvist *god villie* til at bøje sig under fængslets orden og gøre sig opholdet der frugtbringende. Det gælder ved afgørelsen heraf at holde sig fangens hele individualitet for øje — hans evner, tilbøjeligheder, svagheder, temperament, udviklingsstandpunktet, fortid o. s. v. — og efter et frit skøn over samtlige fangen vedrørende forhold må fængslets bestyrer tage sin bestemmelse. De fremskridt, fangen har gjort i forskellige retninger, kunne vel være et bevis for god villie, men behøve ikke at være det; hvad der er meget for en, kan være lidt for en anden og omvendt. Hvad særlig bedømmelsen af fliden ved arbejdet angår, tror jeg, at det, hvor arbejdets beskaffenhed tillader det, vil være rigtigst, at de, der forestå arbejdets ledelse, sætte et pligtarbejde for *hver* fange, afpasset efter dennes individualitet.

Det følger af sagens natur, at der må hengå en ikke ganske kort tid efter indsættelsen, inden der kan være tale om at tilstå opmuntringer. Dels er en sådan tid nødvendig for at lære fangen at kende, dels må denne have tid til at lægge sin gode villie for dagen. I begyndelsen af hans ophold i fængslet er der så meget, der sysselsætter fangens tanker og bortleder hans opmærksomhed fra det, fængslet fordrer af ham. Først efter nogen tids tro og stadig pligtopfyldelse kan det skønnes, om denne har sin rod i god villie. For den, der tidligere har gennemgået en straffetid i en strafanstalt, vil der behøves længere tids godt forhold til at godtgøre sin gode villie, end for den første gang indsatte. Det, at han trods den påvirkning, han har været underkastet, er falden tilbage, vækker grundet tvivl om ærligheden og fastheden af hans gode forsætter, en tvivl, som der skal tid til at udrydde.

For at forhindre, at opmuntringer tilstås for tidligt, hvorved også straffens følelighed vil lide, er det rigtigt, at der i reglementet fastsættes en tid efter indsættelsen, i

hvilken fangen skal nøjes med, hvad det almindeligereglement byder. Denne tid kan vistnok passende gives den dobbelte længde for de fangers vedkommende, der tidligere have afsonet straf i en strafanstalt. Reglementet for de danske cellefængsler har fastsat disse frister til henholdsvis 3 og 6 måneder. At gøre fristerne længere og længere, for *hver gang* en fange falder tilbage til strafanstalten, kunde synes logisk rigtigt, men er dog næppe tilrådeligt: en sådan arithmetisk vurdering af villiens svagheit kan let blive uretfærdig og en langvarig berøvelse af opmuntringer gøre fangen sløv og ligegyldig for straffen. Desuden står det jo altid i fængselsbestyrerens magt selv efter fristens udløb at negte den fange begunstigelser, der in casu ikke skønnes at have gjort sig fortjent dertil.

Ved uddelingen af opmuntringer bør det endvidere iagttages, at de kun bør tilstås lidt efter lidt *efter en vis progression*. Ligesom vi så, at der må hengå en vis tid efter indsættelsen, inden der kan være tale om overhovedet at tilstå opmuntringer, således fordre de samme grunde, at der må hengå passende tidsrum, inden yderligere opmuntring tilstås.

En kort betragtning af menneskenaturen — såvel den legemlige som den åndelige — fører til samme resultat. Den sjælsevne, hvorved mennesket fornemlig udmærker sig fremfor de andre skabninger, er perfektibiliteten: muligheden af en fremadskridende udvikling. Svarende til denne evne er der hos hvert menneske en trang til og higen efter fremskridt og forbedring af sin stilling. Afskæres udsigten til fremskridt enten derved, at alt gives mennesket på en gang eller derved, at alt håb om fremgang berøves det, synker mennesket hen i sløvhed og apathi. Også for vedligeholdelsen af den legemlige sundhed er absolutensformighed i de ydre livsbetingelser skadelig og kan føre til legemlig tilintetgørelse. Anvendes disse betragtninger på fangebehandlingen, indses det let, at denne bør indrettes således, at den byder fangen betingelser for åndelig og

legemlig sundhed, nemlig adgang til ved godt forhold *sukcessivt* at erhverve sig en forbedret stilling.

Og det er netop gennem tilståelsen af opmuntringer i en vis progression, at forbedringen i fangens stilling får sit ydre udtryk. For at markere fangens standpunkt til ethvert tidspunkt af straffetiden efter de fremskridt, han antages at have gjort, kan det være nyttigt at dele denne i afsnit med aftagende tvang og altså stigende handlefrihed og fordele opmuntringerne, forsåvidt det efter disses beskaffenhed er muligt, på de forskellige afdelinger af straffetiden. — En sådan deling er mulig såvel i celle*), som i fælleskab og har

*) Til oplysning i denne henseende tillader jeg mig her at anføre de i de danske cellefængsler siden 1ste Juli 1866 gældende klasse-reglementer:

1ste klasse.

1. Ingen arbejdsfortjeneste.
2. Det korteste ophold for fanger, der ikke tidligere ere straffede med offentligt arbejde, er 3 måneder, og for recidivister 6 måneder. Den tid, en fange har været syg, tages ikke med i beregningen.
3. Anses fangen med straf for en i anstalten begået forseelse, kan han ikke oprykke i 2den klasse før 1 måned efter, at straffen er afsønet.
4. Tildeles undervisning, men ikke uden for cellen. Enhver fange under 40 år er pligtig til at deltage i undervisningen. Fanger over denne alder undervises kun efter eget ønske, forsåvidt de ikke have været straffede tidligere med offentligt arbejde og straffetiden er over 2 år.
5. Tilstedes ikke bøger fra bogsamlingen og ikke andre skrivematerialier end tavle og griffel.
6. Besiddelsen af nogetsomhelst udenfor det reglementerede er forment.
7. Tillades at skrive 1 brev hver 3die måned, men kan ikke modtage besøg af nogen anstalten uvedkommende.

2den klasse.

1. Arbejdsfortjeneste 4 øre for hver arbejdsdag.
2. Det korteste ophold er 6 måneder.
3. Anses fangen med straf for en i anstalten begået forseelse, kan han ikke oprykke i 3die klasse, før 6 uger efter at straffen er afsønet.
4. Tildeles undervisning i skolen under afsondring fra andre fanger.
5. Tilstedes bøger fra bogsamlingen hver anden uge og foruden

for det sidstes vedkommende den fordel, at al anledning til misundelse og deraf opstående uenighed bortfalder, idet alle fanger på hver afdeling ere ens stillede. Som bemærket er det rimeligst at gøre tiden til grundlag for inddelingen af fanger i afdelinger (klasser), således at der kræves en vis gennemsnitlig opholdstid på hver klasse. Men ved siden heraf bør der være givet sådanne regler for oprykningen, at det bliver den flinke fange muligt at forkorte tiden på de lavere klasser indtil en bestemt grænse, medens den middelmådige fange forbliver på samme stadium og den modvillige sættes tilbage. Som hjælpemiddel for bestemmelsen af oprykningen kan det være nyttigt til

tavle og griffel også papir, pen og blæk, dog kun søn- og helligdagene.

6. Kan for arbejdsfortjenesten anskaffe sig spejl og almanak.
7. Tillades at skrive et brev hver anden måned og ligeså ofte modtage besøg af familien.

3die klasse.

1. Arbejdsfortjeneste 6 øre for hver arbejdsdag.
2. Det korteste ophold er 1 år.
3. Anses fangen med straf for en i anstalten begået forseelse, kan han ikke oprykke i 4de klasse før 3 måneder efter, at straffen er afsonet.
4. Tilstedes bøger fra bogsamlingen hver uge og foruden papir, pen og blæk kan der også tilstås tegnematerialier, dog kun om søn- og helligdagene.
5. Kan for arbejdsfortjenesten med inspektørens nærmere tilladelse anskaffe sig nyttige og gavnlige genstande og må være i besiddelse af enten medbragte eller tilsendte billeder af familien.
6. Tillades at skrive et brev hver 6te uge og ligeså ofte at modtage besøg af familien.

4de klasse.

1. Arbejdsfortjeneste 8 øre for hver arbejdsdag.
2. Foruden de i 3die klasse indrømmede begunstigelser vil fangen, når han vedblivende udviser god opførsel, med inspektørens tilladelse tilstedes andre og større friheder, for såvidt de kunne forenes med anstaltens orden.
3. Tillades at skrive et brev hver måned og ligeså ofte at modtage, besøg af familien.

visse tider at give fangerne karakterer (marks). Iøvrigt skal jeg ikke her gå nærmere ind på de mangfoldige måder, hvorpå progressionen kan tænkes ordnet i enkelthederne.

Efter at have påvist, at fængselsdisciplinen kan og bør benytte sig af opmuntringer, når de ere fortjente af fangerne og deres tilståelse sker progressivt, skal jeg nu påpege de hensyn, som bør komme i betragtning ved *valget* af opmuntringer i fængslet og derefter anføre, hvilke hovedformer af opmuntringer efter min mening fyldestgøre disse hensyn og altså ere tilladelige, og hvilke der bør udelukkes.

For i virkeligheden at blive en opmuntring for fangen må det, man tilstår ham, af ham selv betragtes som *et gode*, som det er værd at anstrænge sig for at opnå. På grund af de særlige forhold i fængslet er meget, som ikke påagtes udenfor, af værdi for fangen og kan benyttes som opmuntringer. Herved bliver det muligt uagtet det forholdsvist lille antal goder, der kan være tale om at tildele, at opstille en række opmuntringer, som have betydning for fangerne.

De yderligere hensyn, der bør tages ved valget af opmuntringerne i en strafanstalt, kunne sammenfattes i 2 hovedgrupper: *at* opmuntringerne lade sig forene med den hele ydre situation, hvori fangen befinder sig, og *at* de ikke komme i strid med straffens formål eller iøvrigt med borger-samfundets interesser. Derimod kan der ikke gøres den positive fordring til opmuntringerne, at de direkte skulle tjene straffens formål. Når de fyldestgøre de anførte fordringer, egne de sig til at benyttes i fængslet og tjene indirekte straffens formål derved, at fangen for at opnå dem anstrænger sig for at opfylde sin pligt. Idet der foreløbigt bortses fra, hvorledes udgifterne ved de opmuntringsmidler, der have pengeværdi, skulle udredes, skal jeg nævne de arter af opmuntringsmidler, som jeg anser for tilstedelige.

For fangen er enhver forbedring i hans materielle kår velkommen, men de 2 sidstnævnte hensyn give kun et

ringe spillerum i denne henseende. Tarvelighed og nøjsomhed må mere end noget andet sted være regel i et fængsel. Dette skal yde fangen det nødtørftige mål af betingelser for livets ophold, men heller ikke mere. Derfor må det på den ene side forkastes at lade fangens disciplinære forhold være afgørende for, om han skal nyde det nødvendige mål af *egenlige livsfornødenheder*, rum, lys, luft, hvile, kost, klæder, varme og deslige, men på den anden side er det lige så forkasteligt at give ham adgang til at erhverve mere af disse fornødenheder end absolut nødvendigt for liv og sundhed. Trænger en fange virkelig til andet eller mere heraf end reglementet yder, må sådant foreskrives af lægen. Hermed bortfalder spørgsmålene om bedre bolig, møblement, seng, forøget og forbedret kost, klæder m. m. Der er imidlertid *en del ting, hvis brug ved opdragelse og vane bliver til så godt som en nødvendighed* for visse mennesker og hvis unddragelse kan medføre fare for de pågældendes sundhed eller i alt fald skærper straffen uforholdsmæssigt for deres vedkommende. Da disse ting ikke ere almenmenneskelige fornødenheder, kunne de ikke optages i det almindelige reglement som noget, der bør tildeles alle fanger. Derimod bør der gives de fanger, for hvem brugen deraf er tilvant, adgang til ved godt forhold at skaffe sig et sådant mål af disse ting, som yder dem en nødtørftig tilfredsstillelse. Som sådanne ting kan nævnes sæbe, kam, spejl, lommeværkløse, tandbørste og lignende småting, som udfordres til at vedligeholde den renlighed, som folk af et vist samfundstrin sætte pris på. Endvidere hører herhen brugen af tobak, der er et for mange næsten uundværligt stimulationsmiddel. Tobak bør dog vistnok kun tilstås under form af skrå og snus, idet rygning er forbunden med brandfare og fordærver luften. Andre lignende stimulationsmidler kan det muligt også under visse klimatiske forhold være rigtigt at give fangerne adgang til en mådeholden brug af, som vin, øl, krydderier og deslige.

Besiddelsen af *luxusgenstande* bør selvfølgelig forbydes.

Herfra kan dog vistnok uden at komme i strid hverken med den ydre situation eller straffens formål gøres undtagelse med hensyn til små ting, som have en i almenmenneskelige følelser grundet affektionsværdi, som fotografier af nærstående personer, forlovelsesringe og deslige. Ligeledes tror jeg, at det kan være en uskadelig opmuntring at lade en fange på et sent stadium af straffen få lov til at have sit ur hos sig, endvidere til at få tilsendt blomster eller dyrke enkelte sådanne i urtepotter. Derimod synes det mig at stride mod fængslets orden at tillade nogen fange at holde levende dyr. Endelig kan det tillades fanger at besidde en del ting, som stå i forbindelse med en dem tilstået større handlefrihed, hvorom nærmere nedenfor.

Det vigtigste punkt i hele denne materie, nemlig om penge kunne være et passende opmuntringsmiddel i et fængsel, er på forhånd besvaret bekræftende ved den sidste del af det opstillede spørgsmål. Jeg kan ganske slutte mig hertil. Jeg mener endog, at dette opmuntringsmiddel ikke alene er tilladeligt, men af fortrinlig værdi, og at straffen vil miste en stor del af sin reformatoriske betydning, hvis fangen ikke kan erhverve sig penge i fængslet som belønning for *flid ved sit arbejde*. Nu, da det er almindeligt anerkendt, at unyttige arbejder ere en uting i et fængsel, og at fangernes arbejde skal benyttes i produktionens tjeneste, er den naturlige følge heraf, at der tilstås fangen en arbejdsfortjeneste. For den almindelige retfærdighedsfølelse står nemlig penge som det mest passende ækvivalent for produktivt arbejde, og da fængselsdisciplinen, som vi have set, *quam maxime* skal have sit grundlag i retfærdighedsfølelsen, indeholdes alene heri en stærk opfordring til at indrømme fangerne arbejdsfortjeneste. På grund af penges egenskab af omsætningsmiddel blive de dernæst et for hele fangebehandlingen fortrinligt middel til at gøre fangen delagtig i goder såvel af materiel som ikke materiel art, som det ellers vilde være såre vanskeligt at stille til fangernes rådighed. Det kan jo imidlertid tænkes, at andre endnu

vigtigere hensyn talte imod at tilstå fangerne penge, og jeg må derfor kortelig anføre de hovedindvendinger, der gøres mod at lade fangerne tjene penge, og de modbetragtninger, som kunne gøres, hvoraf da tillige fremgår, hvilke nærmere betingelser og indskrænkninger, der må gøres med hensyn til erhvervelsen og rådigheden.

De hovedindvendinger, der gøres mod at tilstå fanger penge som belønning for udvist flid, ere: *at* forbryderens arbejdskraft tilhører staten, som huser og føder ham, *at* arbejdet i fængslerne taber sin afskrækkende betydning ved at betales, *at* fangen ved at gøres til ejer af penge stilles for selvstændigt, *at* erhvervelse af penge opvækker have-syge og bortleder fangens tanker fra det åndelige arbejde, han har at udføre, *at* misundelse og misfornøjelse mellem fangerne let kan blive følgen, *at* fangen derved bliver i stand til at skaffe sig nydelser, som ikke ere passende i et fængsel, *at* der på grund af forskellen i arbejdsdygtighed kan fremkomme en uretfærdig ulighed i fangernes stilling ved at tilstå arbejdsdusør, *at* opsamling af penge til løsladelsen kan blive mere til skade end til gavn for fangen, idet han derved kan blive forledet til ødselhed og udsvævelser efter frigivelsen, og *at* en sådan opsamling af penge i fængslet er uretfærdig overfor den fri arbejder, som med alt sit slid ikke formår at lægge noget til side.

Til disse indvendinger er at svare, *at* staten, selv om den mulig kan anses som ejer af fangens arbejdskraft, ikke er udelukket fra at tilstå fangen en pengebelønning for flid ved arbejdet, når en sådan belønning er gavnlig for straffens formål, *at* arbejdet derved at det er tvungent, uafbrudt og valget deraf ikke overladt fangen, alligevel beholder sin betydning som afskrækkende moment, *at* det netop er en heldig egenskab ved arbejdsdusøren, at den giver fangen et håndgribeligt bevis for, hvad han ved sine egne evner og kræfter formår at udrette, og derved styrker hans selvstændighed og æresfølelse, *at* frygten for, at fangens tanker altfor meget skulle beskæftige sig med arbejdet og tanken

om at tjene penge animere ham til havesyge, bortfalder, når arbejdsdusøren gøres af forholdvis ringe størrelse, at medfangers misundelse og misfornøjelse undgås, når fangerne fordeles i afdelinger med éns dusør, at fangen ikke bør få sine penge imellem hænder og selvfølgelig ikke får tilladelse til at anvende sine penge til andet, end hvad fængselsbestyrelsen billiger, at der ganske vist kan være forskel i arbejdsdygtighed, men at deraf ikke følger, at arbejdsfortjenesten behøver at være ulige. Dusørens størrelse kan beregnes efter den ved arbejdet såvel som i andre retninger udviste gode villie og ikke umiddelbart efter mængden af det praktiserede arbejde, jfr. hvad foran er bemærket angående recidivister, at besiddelsen af penge i og for sig er et gode for den fange, der løslades, og at man, hvis man in casu frygter misbrug, kan indskrænke fangens fri rådighed over pengene ved at lade politiet eller fængsels-selskaberne føre tilsyn med deres anvendelse, og at påstanden om, at den fri arbejder forurettes ved at lade fangen opsamle penge i fængslet, indeholder en misforståelse af retfærdighedsbegrebet: man kunde lige så godt sige, at al strafferetspleje er en uretfærdighed, da den faktisk ikke kan ramme *alle* skyldige. Når altså arbejdsdusøren kun gives en ringe størrelse og der træffes passende bestemmelser om dens erhvervelse og om fangens rådighed derover, er der ingen grund til at forkaste den som opmuntringsmiddel for udvist flid ved arbejde.

Penge, der på anden måde end som arbejdsdusør under fangens ophold i fængslet ere eller komme i dennes eje, altså medbragte, tilsendte eller arvede penge o. s. v., kan der ikke være tale om at anvende i disciplinens interesse. De ere fængslet uvedkommende, og fangen bør ikke for dem kunne forbedre sin stilling i fængslet. Det må tillades fangen at anvende sådanne penge på den måde, som han ønsker det, *uden for* fængslet, når han ellers er i stand til at få sin villie udført, men en sådan tilladelse bør ikke gøres afhængig af hans disciplinære forhold. Det eneste,

fængslet såvidt muligt bør påse med hensyn til sådanne penge, er, at der ikke gives dem en samfundsfarlig anvendelse medens fangen opholder sig i fængslet.

Indrømmelser af ikke materiel art kunne også være en tilfredsstillelse for fangen og tilladelige fra fængslets side.

Her kan nævnes besøg af og korrespondance med nærstående personer, meddelelse af skrive- og tegnematerialier, underholdende og belærende bøger, udvidet undervisning, tilladelse til at erholde et interessantere arbejde, til at købe sig materialier og forfærdige sig klæder, værktøj og andre nyttige genstande i fritiden, tilladelse til at anskaffe sig bøger, benytte medbragte eller tilsendte bøger eller andre genstande og i det hele sådanne udvidelser af handlefriheden, som kunne forenes med forholdene i fængslet og straffens formål. Herved foranlediges det ofte, som tidligere anført, at fangen kommer i besiddelse af ting, som ere nødvendige for ham for at benytte sin udvidede handlefrihed.

Ved opmuntringer af denne art må de rette grænser vel overholdes, dels for at straffen ikke skal tabe i følelighed, dels for at fangernes tanker ikke skulle optages så meget i andre retninger, at de tabe det væsentlige af sigte. Ved disse opmuntringer er der derhos god lejlighed til at lede fangens følelser og tilbøjeligheder i den rigtige retning og udruste ham med indre kraft til at tage kampen op efter løsladelsen.

Når der sluttelig spørges, i hvilken grad fangen bør kunne disponere over sine penge, da antager jeg, at herved på grund af den forbindelse, hvori dette spørgsmål er sat med spørgsmålet om opmuntringens tilstedelighed, kun er sigtet til fangens rådighed over den *pengeførtjeneste, der er ham tildelt som opmuntring.*

Ovenfor er det omtalt, at arbejdsfortjenesten *ikke bør gives fangen i hænde* og at han bør have fængselsbestyrelsens *tilladelse til dens anvendelse.* Begge disse indskrænkninger i rådigheden følge med nødvendighed af den hele ydre

situation. En tredje indskrænkning er i mange lande påbudt, nemlig at en vis del af arbejdsfortjenesten *skal* henlægges til fangens løsladelse. Dette synes mig meget hensigtsmæssigt, da det er af vigtighed for den løsladte at have lidt til at stå imod med, indtil han kan komme til at fortjene noget. Her i Danmark er det regel, at den halve del af arbejdsfortjenesten skal oplægges til løsladelsen, og hvad der oplægges forrentes af statskassen, der skænker fængselselskaberne renterne. Det kan — som ovenfor berørt — være rigtigt, at fangen ikke får fri rådighed over disse oplagte penge efter løsladelsen, men at de udbetales til politiøvrigheden eller fængselselskaberne på det sted, hvor fangen tager ophold, hvilke da kontrolere pengenes brug. Navnlig bør dette formentlig iagttages, hvor betinget løsladelse før straffetidens udløb finder sted. Med hensyn til dette punkt er det for Danmarks vedkommende i § 17 af den kgl. anordning af 13 Februar 1873 bestemt, at indtil $\frac{2}{3}$ af den betingelsesvis løsladtes oplagte arbejdsfortjeneste ved løsladelsen kan tilstilles politiet til anvendelse for fangen, medens resten først udbetales fangen af fængslet, når den fuldstændige frihed indtræder.

Spørges der, hvilken brug fangen under sit ophold i fængslet kan gøre af den del af arbejdsfortjenesten, som han disponerer over, eller med andre ord, hvad fængslets bestyrer kan tillade ham at anvende sine penge til, må svaret blive, at fangen for sine penge *kan anskaffe sig* sådanne ting, som han efter det ovenfor udviklede må være i besiddelse af udover, hvad der ydes ham af fængslet. Hvad dette kan yde, kan være genstand for forskellig opfattelse. Mig forekommer det naturligt at indskrænke fængslets pligt til kun at omfatte ydelse af sådanne ting, som kunne kaldes almindelige, for alle mennesker fælles fornødenheder, materielle eller ikke materielle, og at lade fangen selv anskaffe sig, hvad der går derud over. Som almindelige fornødenheder af ikke materiel art, som fængslet altså formentlig bør anskaffe, kan nævnes: brevpapir skrivema-

terialier, psalmebog, testamente, skolebøger og bøger af et for alle tilgængeligt indhold. Derimod mener jeg, at f. ex. tegnmateriale og tekniske eller videnskabelige bøger bør betales af fangen selv.

Foruden denne benyttelse af arbejdsfortjenesten til derfor at anskaffe sig genstande, der kunne tjene til opmuntring under opholdet i fængslet, kan der undertiden være anledning til at tillade fangen at gøre anden brug af de oplagte penge, han kan disponere over, altså uafhængigt af hans forhold i fængslet. Et ikke ualmindeligt tilfælde af denne art er det, at fangen begærer at hjemsende penge for at understøtte sin familie eller til at få indløst sit pantsatte tøj eller værktøj eller til betaling af gæld. Ligeledes kan det tænkes, at fangen føler sig så stærkt tynget af den uret, han har begået, at han begærer at måtte give den forurettede erstatning af sine oplagte penge.

I sådanne tilfælde må der kunne gives tilladelse til den begærede udgift, når den skønnes nødvendig eller prisværdig.

Vridsløselille den 10. Juni 1884.

F. AMMITZBØLL,
Fængselsinspektør.
